

Крилата слава Сумщини

Внесок українців у розвиток повітроплавання, ракетобудування, освоєння космосу гідно поцінований світовою громадськістю. Бо нам таки в цьому плані є чим пишатися. Лише кілька штрихів.

У Російській імперії дослідженням і виготовленням ракет першим зайнявся наш земляк з Полтавщини, полковник Олександр Засядько. Саме він організував у 1864 році ракетний завод у Петербурзі, який згодом перевели до Шостки. Незвичайна доля іншого нашого співвітчизника, уродженця колишнього Конотопського повіту Миколи Кибальчича: революціонер-терорист, він у перерві між боротьбою з російським самодержавством (укамері смертників, чекаючи страти!) розробив проєкт першого літального космічного апарата, чим назавжди ввійшов в історію. Батьком космонавтики називають Костянтина Ціолковського. Та до останнього часу замовчували, що він має українське коріння, свій родовід бере від самого Северина Наливайка - героя і ватажка часів козаччини. Ще один полтавець, Юрій Кондратюк, розрахував теорію польоту і схему здійснення пілотованого корабля на Місяць, опублікував низку праць із теорії реактивного руху. Саме роботи Кондратюка використали пізніше американці. Деякі концепти робіт ученого потрапили до німців, спричинилися до успішної розробки страхітливих ФАУ-2...

Вже не говоримо про одного з найвідоміших українців минулого століття, «батька» космічних кораблів Сергія Корольова. Саме провидіння вирвало його зі сталінських таборів, вклало в руки і мозок можливість здійснити оту одвічну мрію нашого народу: «Чому я не соклд, чому не літаю?».

Можна називати десятки, сотні геніальних вчених-українців, які були піонерами в освоєнні космосу. Додамо, що, за підрахунками Леоніда Каденюка, на сьогодні вже 20 космонавтів – українського походження.

А тепер стосовно авіації. Так сталося, що її розвиток у світі припав на 40-ві роки минулого століття. Для нашого народу то були роки і суворого випробування, смертельної боротьби з фашизмом. Ми зуміли поєднати одне з іншим. Про це свідчить хоча б героїчний літопис боротьби героїв-соколів – уродженців Сумщини.

Ми з гордістю говоримо, що кращий повітряний ас періоду Другої світової війни, єдиний з українців, хто тричі удостоєний звання Героя Радянського Союзу, Іван Кожедуб є нашим земляком, уродженцем села Ображівка Шосткинського району. Між іншим, деякий час світові дослідники відда-

вали перевагу льотчику німецького люфтваффе Еріху Хартману, який збив 352 машини противника. Та для цього німецькому пілотові знадобилася участь у 825 повітряних боях. А Кожедуб лише в 120 поєдинках зумів знищити 62 машини противника. І тому пальма першості, за оцінками більшості військових спеціалістів, віддається сумчанинові. Про Кожедуба знято фільми, написано книги, монографії. Новою сторінкою дослідження його життя став музей славетного земляка, який ось уже кілька років діє в Шостці.

А як не згадати двічі Героя Радянського Союзу Степана Супруна, уродженця села Річки нині Білопільського району. Тим більше, що й досі дехто замовчує окремі факти його біографії, як-от те, що перед початком Першої світової війни сім'я Супрунів емігрувала до Канади. Саме там, в українській еміграції, у Вінніпезі, сформувався характер і світогляд Степана. Після повернення на Батьківщину С. Супрун став пілотом, швидко набув слави грамотного і безстрашного сокола. Якось у Чкалова запитали, як почуває себе він, найбезстрашніша людина у світі. В. Чкалов відповів: «Я – найбезстрашніший? Тоді ви не знаєте Супруна!» Як відомо, першу зірку Героя Супрун здобув за бої в небі над Китаєм. Другу – у грізному 1941 році. Видатний льотчик загинув у бою, захищаючи мирне небо.

Звичайно ж, не лише цими двома святими для нас прізвищами вичерпується крилата бойова слава Сумщини. Згадаймо бодай побіжно хоча б тих пілотів, які стали Героями Радянського Союзу.

Іван Балюк, уродженець Кролевеця – відзначився в небі під Сталінградом; Петро Беляник (с. Вовна Шосткинського району) зарекомендував себе як мужній воїн, випробовувач літальних машин; Петро Вовна, який народився у селі Хмелів Роменського району, посмертно звання Героя одержав у 1940 році, здійснивши подвиг під час бою з білофінами. Іван Герман – народився у селі Мала Ворожба Лебединського району – завзято воював на 4 фронтах; Микола Глобін, теж з-під Лебедина, просла-

Двічі Герой Радянського Союзу Степан СУПРУН

вив себе над небом Вінниці та Львова, Польщі та Чехословаччини; роменчанин Костянтин Давиденко здійснив 150 бойових вильотів.

На долю відважного уродженця села Грунь Охтирського району Андрія Діхтяренка випала незвичайна місія – вивезти з тилу ворога легендарного Олексія Маресьєва; уродженець села Кіндратівка Сумського району Микола Докашенко пройшов шлях від рядового льотчика до заступника командира полку; Федір Дудник (с. Луциківка Білопільського району) свої подвиги здійснював над Сапун-горою і Керчу, над Одесою і Новоросійськом, над Пловдивом, Будапештом, Прагою. Семен Індик, який народився у селі Грунь Лебединського району, відзначився при захисті Сталінграда, в інших битвах.

Іван Ключко загинув у небі під час блокади Ленінграда, звання Героя одержав посмертно; Микола Кононенко (село Самотіївка Краснопільського району) відважно визволяв від ворога Правобережну Україну; уродженець села Обложки Глухівського району Григорій Коцюба удостоєний звання в 41-му, посмертно...

При захисті Москви, Ленінграда, Сталінграда, у визвольних боях за Білорусію прогрімив відважно славою уродженець села Ясенок Краснопільського району Микола Куроедов; Іван Курятник із села Уланове Глухівського району ввійшов в історію війни як один із кращих бомбардувальників. На Південному, Закавказькому, 4-му, 2-му і 1-му Українських фронтах звитязно воював у небі уродженець села Могриця Сумського району Михайло Лиховид; а Микола

Логвиненко, лебединець, лише в 76 повітряних боях збив 16 ворожих машин, продовжував звитязний шлях і далі.

Асом нічного бою справедливо називали пілота, уродженця села Баранівка Глухівського району Григорія Луценка – з 213 боїв 210 в нього було нічних, і кожний – окрема сторінка подвигу. Іван Марченко, який народився у селі Тимофіївка Краснопільського району, за 3 роки війни провів 417 повітряних боїв.

Федір Митрофанов – уродженець села Пожня Великописарівського району, він став не лише героїчним льотчиком, але й теоретиком повітряних боїв, цінна його монографія «Про тактику радянських винищувачів». А Іван Мусієнко, із села Ямне того ж району, серед інших нагород мав і досить унікальну – «Хрест Британської імперії» 5 ступеня. Іван Нагорний (село Угрюміди Краснопільського району) вже на льотий 1944 року мав 169 бойових вильотів, 56 повітряних боїв, 19 знищених ворожих літаків, не кажучи вже про іншу техніку.

Уродженець села Ротівка Путивльського району Федір Опалчий ввійшов в історію війни як унікальний випробовувач нових машин, а Олексій Панов із Сиромолівки того ж району героїчно загинув 12 вересня 1944 року.

У селі Житне Роменського району народився Георгій Прокопенко, 27-річним пілотом він героїчно загинув у небі над Львовом. Степан Рідний, який побачив світ у селі Мала Рибича Краснопільського району, загинув 9 лютого 1942 року, захищаючи Москву. На бойовому рахунку Петра Руденка із села Раки Конотопського району вже до кінця 1942 року було знищено чимало ворожої техніки, в тому числі – 30 літаків. Уродженець села Куземине Охтирського району Василь Шаренко героїчно визволяв Галичину, в небі над якою і загинув; одна зі шкіль Львова носить його ім'я.

...Ми назвали лише три десятки прізвищ, які символізують бойову крилату славу Сумщини. А їх же були сотні, тисячі. Піднімалися в небо, захищали рідну землю, а душею линули до зір. З отією споконвічною мрією, яка так тужно і красиво відбита в нашій пісні: «Дивлюсь я на небо, та й думаю гадаю...».

Тричі Герой Радянського Союзу Іван КОЖЕДУБ серед дітей